

предшествует нарушение должником основного обязательства и конкретизации объема обеспечительного требования.

Ключевые слова: *имущественные права требования, оборот имущественных прав*

Shymon S. I. Legislative restrictions to commit cession of additional requirements.

This article examines the question of whether it is possible assignment of the claim for payment of a penalty and the right to claim against the surety. The aim is to try to prove that such rights claims cannot be the subject of civil relations. The author substantiates the conclusion that the transfer of such claims can only be provided when they become simple monetary claim. This happens after a breach by the debtor of the principal obligation and determination of the right, which is based on the secondary obligation.

Key words: *right in action, turnover of property rights.*

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

УДК 343.988

*Білоус В. П.
Національна академія внутрішніх справ*

ВІКТИМОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

В статті досліджуються питання віктимологічної безпеки, особливостей та можливостей її забезпечення в сучасній Україні.

Ключові слова: *віктимологія, віктимологічна безпека, жертва злочину, профілактика злочинів.*

Конституція України найвищою соціальною цінністю визнає людину, її життя, честь і гідність, недоторканність та поряд з цим безпеку. Беззаперечно, однією з найважливіших функцій держави є забезпечення безпеки особистості від протиправних посягань. Злочинність, як прояв протиправних посягань, є однією з актуальних проблем нашої держави, а протидія їй – важливий напрямок діяльності держави в цілому, та правоохоронних державних органів зокрема. Варто зазначити, що змістовна сторона поняття “протидія злочинності” містить два аспекти: кримінально-правовий і кримінологічний [2, с. 12-17]. Кримінально-правовий аспект становить діяльність правоохоронних органів з виявлення й розслідування злочинів, виявлення винних осіб і притягнення їх до встановленої законом відповідальності, судовий розгляд кримінальних проваджень і виконання покарань. Кримінологічний аспект передбачає діяльність правоохоронних органів і громадських організацій із виявлення існуючих детермінант злочинності, їх усунення, ослаблення, нейтралізації, а також недопущення вчинення нових.

Дослідження проблем злочинності та протидії цьому явищу як в цілому, так і окремих її видів здійснюють не тільки юристи, але і соціологи, політологи, психологи. Широко відомі праці вчених-кримінологів В. В. Голіни, Б. М. Головкина, Л. В. Давиденка, І. М. Даньшина, О. М. Джузи, А. П. Закалюка, А. Ф. Зелінського,

О. Г. Кальмана, О. М. Костенка, О. М. Литвака, А. А. Музики, І. Б. Медицького, В. І. Шакуна та ін. Питання кримінальної віктимології та віктимологічної безпеки вивчали такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як Г. А. Аванесов, Ю. М. Антонян, Т. М. Волкова, О. М. Джужа, А. В. Майоров, В. І. Полубінський, Д. В. Рівман, В. С. Устінов та ін.

Реалізації заходів запобігання злочинам приділяється чимала увага як науковців так і працівників правоохоронних органів, проте здебільшого вона спрямована на дослідження цієї соціальної проблеми крізь призму особи злочинця. Таким чином, при здійсненні запобіжних заходів, спрямованих на захист від протиправних посягань вся увага зосереджена на правопорушникові. Жертва ж злочину, як правило, залишається поза увагою і, як наслідок, до цього часу не немає повного обліку потерпілих, а тому не вивчаються їх соціально-демографічні, соціально-рольові, морально-психологічні, психічні та правові характеристики, роль у генезисі злочинної поведінки, розмір заподіяних їм збитків тощо. На жаль, особа потерпілого розглядається лише як джерело інформації про злочин і злочинця та як сторона кримінального процесу [7, с. 155]. На нашу думку, такий підхід є однобоким, оскільки до вивчення даного питання та вдосконалення заходів запобігання злочинам слід підходити комплексно, що буде сприяти забезпеченню безпеки громадян.

Зважаючи на вищезазначене метою даної статті є визначення поняття віктимологічної безпеки, системи заходів її забезпечення, суб'єктів та можливостей здійснення таких заходів у сучасній Україні.

Для того, щоб переконатися в актуальності проблеми забезпечення безпеки в цілому, варто згадати про теорію мотивацій американського психолога Маслоу, яка більш відома як "Піраміда Маслоу" та являє собою ієрархічну систему потреб людини закріплює безпеку однією з найважливіших людських потреб. Так, автор теорії небезпідставно ставить безпеку наступною після фізіологічних потреб, та, таким чином, визнає її однією з базових потреб, без задоволення яких неможлива реалізація інших.

Безпеку можна розглядати в різних контекстах, оскільки у різних галузях суспільного життя вона набуває особливих характеристик, проте в найзагальнішому розумінні безпеку розуміють як стан, коли кому-, чому-небудь ніщо не загрожує [4, с. 44]. Тематика даної статті змушує нас, з однієї сторони, звузити розуміння безпеки до її віктимологічної частини, а, з іншої сторони – заглибитись у теоретичні аспекти та практичні можливості її забезпечення у сучасній українській державі.

Науковим підґрунтям вивчення особи потерпілого (жертви) є перспективний напрям – віктимологія – вчення про жертву злочину, предметом вивчення якої є характеристика жертв, причини і умови, що сприяють віктимізації, природа взаємодії злочинця та жертви, а також віктимологічна профілактика, яка є системою взаємопов'язаних, організаційно забезпечених державою, громадський й індивідуальних заходів, спрямованих на виявлення та усунення або нейтралізацію чинників, які формують особисту чи масову можливість стати жертвою злочину [6, с. 111]. Ефективність таких заходів підтверджується позитивним досвідом різних країн світу (Німеччина, США, Данія, Японія).

Доводиться констатувати, що кожна людина у своєму повсякденному житті мало не щодня наражається на безліч небезпек, загроз, у тому числі, кожного переслідує

можливість стати жертвою злочину. Враховуючи політичну ситуацію, соціальну та економічну нестабільність у нашій державі, варто зазначити, що питання забезпечення віктимологічної безпеки насправді є актуальним для сучасного українського суспільства.

Забезпечення як безпеки особистості, загалом, і віктимологічної безпеки, зокрема, є однією з найважливіших обов'язків держави. Безпеку можна визначити як стан захищеності громадян, їх життєво-важливих інтересів, що забезпечується заходами з боку держави в умовах наявного рівня життєдіяльності. Віктимологічна безпека являє собою стан і процес забезпечення захисту особи і суспільства від віктимологічних загроз, віктимності та віктимізації, їх наслідків, а також чітке сприйняття рівня захищеності суспільства та його членів на певному етапі розвитку суспільства [3]. Навчання і виховання громадян особливим методам і способам захисту від кримінальних посягань як один із заходів забезпечення віктимологічної безпеки повинні стати одними з провідних напрямків діяльності як органів держави, так і громадських організацій, у тому числі і волонтерських, які останнім часом набули великої популярності.

Вважаємо за необхідне окрему увагу приділити діяльності суб'єктів, що мають можливість розроблювати та застосовувати заходи віктимологічної безпеки. На нашу думку, їх можна поділити на дві групи: спеціалізовані та неспеціалізовані. До першої групи відносяться ті суб'єкти, які діють в межах наданої їм компетенції, а саме: органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, правоохоронні органи, органи освіти, охорони здоров'я, соціального захисту і зайнятості населення, а також юридичні організації підприємств, організацій тощо. До другої групи – суб'єкти, які беруть участь в профілактичній роботі за власною ініціативою, або ж за дорученням державних органів, а саме: комерційні і некомерційні організації, підприємства та установи, політичні партії та громадські установи, об'єднання та молодіжні формування, профспілки, заклади фізичного виховання та спорту, приватні детективні та охоронні служби, засоби масової інформації, різного роду асоціації та співтовариства, благодійні структури та релігійні організації та ін.

Чи не найбільшу роль у цій діяльності відіграють правоохоронні органи, проте враховуючи значний обсяг та специфічний характер заходів забезпечення віктимологічної безпеки необхідно зазначити, що виконати такий масив роботи якісно, а не формально, можливо лише координуючи діяльність з іншими суб'єктами. Головним завданням, яке стоїть перед співробітниками правоохоронних органів при вивченні обставин, що сприяють віктимізації та застосуванні заходів щодо її зниження, виявлення найбільш типових особистісних якостей, характеристики поведінки і віктимних ситуацій, що сприяють підвищенню індивідуальної віктимності, на основі даних про тих, хто зазнав фізичної, моральної чи матеріальної шкоди [8]. Використовуючи таку інформацію інші суб'єкти можуть безпосередньо проводити профілактичні заходи.

Окрім цього важливу роль у забезпеченні віктимологічної безпеки відіграють заклади освіти, де в ході освітнього процесу учні, студенти засвоюють фундаментальні знання про правила поведінки, які зменшують ризик стати жертвою. Так, деякі науковці обґрунтовують необхідність запровадження навіть в дошкільних закладах спеціальні програми по віктимологічному вихованню [1]. Проте, варто зазначити, що

для забезпечення цього слід організувати належну підготовку педагогів, тобто включити до навчальної програми педагогічних ВНЗ курсу з основ віктимологічних знань.

Неможливо не згадати про те, яку роль відіграють засоби масової інформації для забезпечення віктимологічної безпеки та розповсюдження її заходів. Інформування населення, бодай, про факти вчинення злочинів сприяють готовності громадян до можливості виникнення ситуацій, пов'язаних з вчиненням відносно нього правопорушень. Супроводження такого інформування аналізом допущених потерпілим помилок, особливостями взаємодії жертви та правопорушника, настановами та порадами щодо поведінки при виникненні подібних ситуацій позитивно впливають на зниження рівня віктимності.

Також варто наголосити на можливості використання різного роду об'єднань, молодіжних формувань, волонтерських організацій, які сьогодні набули широкої популярності для здійснення віктимологічної профілактики. Зокрема, такі організації можуть проводити низку заходів – лекції, бесіди, практичні заняття, тренінги, роз'яснювальні роботи серед населення, особливо з тими його членами, які характеризуються підвищеною віктимністю – неповнолітніми, особами похилого віку, особами з обмеженими фізичними можливостями, жінками, а також представниками окремих професій, наприклад, касирами, продавцями, таксистами та ін. Зазначеними організаціями також може здійснюватись розробка та розповсюдження пам'яток з інформацією про те як не стати жертвою злочину, або з алгоритмом дій у підозрілих ситуаціях, або у ситуаціях, коли особа опинилася жертвою злочину чи про правила поведінки при взаємодії жертви та правопорушника.

Висновки. Отже, забезпечення віктимологічної безпеки шляхом здійснення заходів віктимологічної профілактики – необхідний та перспективний напрям діяльності держави, державних та недержавних органів, установ, та інших організацій. Запобігання злочинності шляхом зниження рівня віктимності потенційних жертв є найбільш розумним методом вирішення досліджуваного питання. Існуюча практика протидії злочинності свідчить про те, що наразі вивченню жертви злочину та спрямування на неї превентивних заходів приділяється недостатньо уваги. Враховуючи те, що суб'єктами віктимологічної профілактики можуть бути широке коло установ, організацій, об'єднань, форми її проведення є загальнодоступними та більшість з них не потребують спеціальних знань, умінь чи навичок, а на її проведення необхідно мінімум ресурсів, вважаємо, що реалізація цієї ідеї є цілком реальною.

Використані джерела:

1. Волкова Т. Віктимологическая профилактика. Требуется обучение населения правилам безопасного поведения / Т. Волкова // Российская юстиция, 2003 г., вып. 1. – С. 69.
2. Давыденко Л. М. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы : монография / Л. М. Давыденко, А. А. Бандурка. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – 302 с.
3. Джуужа О. М. Щодо проблем віктимологічної безпеки в Україні / О. М. Джуужа // Кримінологічна асоціація України. Вісник Кримінологічної асоціації України, 2011 р. – Вип. 1. – Харків. – С. 24-29.
4. Загнітко А. П. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова від А до Я. / А. П. Загнітко, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ “БАО”, 2008. – 704 с.

5. *Задорожний В. И.* Виктимологическая профилактика преступлений: организационно-управленческий и правовой аспекты : монография. – М. : Академия управления МВД России, 2005. – 277 с.
6. Кримінологічна віктимологія : навчальний посібник / Є. М. Моїсєєв, О. М. Джу́жа, В. В. Василевич та ін. ; за заг. ред. проф. О. М. Джу́жі. – К. : Атіка, 2006. – 352 с.
7. Курс кримінології: Загальна частина : підручник. – У 2 кн. / О. М. Джу́жа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О. М. Джу́жі. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – 352 с.
8. *Майоров А. В.* О необходимости изучения поведения жертв противоправных деяний // Вестник Челябинского государственного университета. Право. Вып. 15. – 2008. – № 8. – С. 110-113.

Белоус В. П. Виктимологическая безопасность и возможность её обеспечения в современной Украине.

В статье исследуются вопросы виктимологической безопасности, особенности и возможности ее обеспечения в современной Украине.

Ключевые слова: виктимология, виктимологическая безопасность, жертва преступления, профилактика преступлений.

Bilous V. Victimological safety and the possibility of it's providing in modern Ukraine.

The article examines the issues of victimological safety, it's characteristics and possibilities of providing in modern Ukraine.

Key words: victimology, victimological safety, victim of crime, crime prevention.

УДК 351.862.22

Кулакова Н. В.
Національна академія внутрішніх справ

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА КУЛЬТУРНУ СПАДЩИНУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

В статті досліджується особливості кримінальної відповідальності за злочини, що посягають на культурну спадщину у країнах Європи. Аналізується законодавство, яким передбачається та гарантується охорона культурної спадщини; визначається співвідношення понять “культурна спадщина”, “культурні цінності”, “культурне надбання”.

Ключові слова: культура, культурне надбання, культурна спадщина, культурні цінності, охорона, культурної спадщини, об'єкти охорони культурної спадщини, кримінальна відповідальність.

Одним з глобальних завдань сьогодення є захист та збереження культурної спадщини як є невід'ємної частини світового культурного надбання. Система захисту та збереження, а також примноження культурного надбання забезпечується системою правових та організаційно-управлінських заходів, що базуються на міжнародних нормативно-правових актах і національних законодавствах.

Проблемі правової охорони об'єктів культурної спадщини неодноразово приділялася увага у юридичній науці, причому досліджувалися різноманітні аспекти цього правового інституту в залежності від галузі права. Особливості міжнародно-правового захисту культурних цінностей досліджувався у працях М. М. Богуславського, Л. М. Галенської, С. Н. Молчанова Л. Прессуйр (Франція), І. Сейдел-Хохенвелдерн (Австрія), особливості розслідування злочинів, що посягають